

Budapest és az Európai Unió fővárosainak főbb jellemzői

Tartalom

Bevezető	2
Népesség, népmozgalom	3
Gazdasági aktivitás	6
Lakáskörülmények	7
Oktatás, kultúra	9
Turizmus	10
Közlekedés, közúti közlekedési balesetek	11
Környezet	13
Táblázatok	15
1. Az európai uniós fővárosok népessége, 2003–2006	15
2. Népesség nemek szerinti megoszlása és a fontosabb eltartottsági ráták, 2003–2006	16
3. A gazdasági aktivitás alakulása, 1999–2006	17
4. Lakásállomány és laksűrűség, 1999–2006	18
5. A kulturális intézmények forgalma, 2003–2006	19
6. Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma, 1999–2006	20
7. Azon napok száma, amikor a főbb levegőszennyezők koncentrációja meghaladta az egészségügyi határértéket, 2003–2006	21
8. A vízszolgáltatás, felhasználás, valamint a szennyvízelvezetés jellemzői, 2003–2006	22

Megjegyzések

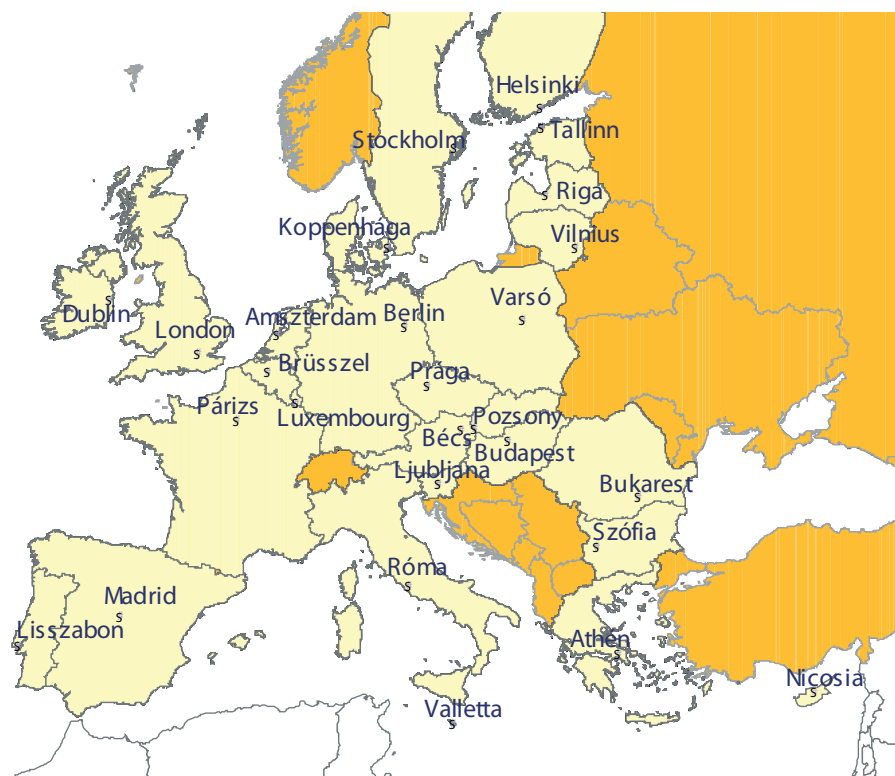
Jelmagyarázat

Elérhetőségek

Bevezető

Az országok gazdasági, politikai és kulturális életében meghatározó szerepet töltenek be a fővárosok. Ezen kiemelt szerepkörű települések széles ismertségük, nemzetközi kapcsolataik révén jelentősen befolyásolják az országról alkotott képet. Számos információval, ismerettel és benyomással rendelkezünk Budapestről, azonban ahhoz, hogy felmérjük fővárosunk valódi helyzetét, előbb meg kell ismernünk a többi európai nagyváros jellemzőit, erősségeiket és problémáikat egyaránt. Ez az összevetés azonban nem egyszerű, hiszen míg az országokra pontos, összehasonlítható (módszertani szempontból harmonizált) adatok, és ezekre szervezett adatbázisok állnak rendelkezésre, addig a települési statisztikák közel sem ilyen egységesek. Az Eurostat (az EU statisztikai szervezete) és a DG REGIO (Európai Bizottság területi politikákkal foglalkozó szervezete) által közösen útjára indított Urban Audit nevű statisztikai adatgyűjtés ennek a hiányosságnak a pótlására jött létre. Az Eurostat a nemzeti statisztikai hivatalokkal együttműködve 3 éves időközönként készít felmérést az unió városairól (2005. évtől bizonyos adatok tekintetében éves rendszerességgel), az Európai Unió területi politikákkal foglalkozó szervezeteinek szakmai igényeinek megfelelő módon. A városi ranggal rendelkező települések nagy száma miatt azonban csak a nagynépességű (100 ezer főt meghaladó lélekszámú), vagy a kiemelt társadalmi, gazdasági szerepkörrel rendelkező településeket vizsgálja. A városokat tágabb környezetükkel (az őket körülvevő agglomerációval) együtt is tanulmányozza, sőt e kiemelt települések belső szerkezetéről, kerületeiről, városrészeiről is gyűjt adatokat. Az európai statisztika tehát megtette az első lépéseket a települési statisztikák harmonizációja felé, ám az Urban Audit adatbázis használatakor néhány nehézséggel még szembe kell néznünk. A tagországok számos esetben más és más módszerrel és tartalommal gyűjtenek adatokat országról, településeikről, így az adatok rendelkezésre állása nem biztosított minden esetben. További gondot jelent, hogy a települési statisztikák jelentős késéssel kerülnek az adatbázisba, így fordulhat elő, hogy ma a 2003–2006. évi adatok számítanak e téren a legfrissebbeknek. Kiadványunk az Urban Audit és a nemzeti statisztikai hivatalok összehasonlítható adataira alapozva mutatja be az uniós országok fővárosait, melyet a magyar főváros helyzetének részletesebb feltárása érdekében annak legfrissebb, 2008–2009. évi adataival egészítettünk ki.

Az Európai Unió fővárosai

Népesség, népmozgalom

Budapest 1,7 millió fős lakosságával a jelentősebb európai városok közé tartozik, világviszonylatban azonban nem számít kiemelkedően nagy népességűnek. A legnagyobb európai fővárosok London, Párizs, Berlin, Madrid és Róma, a vizsgált időszakban mindegyikükben meghaladta a lakónépesség száma a 2 milliót. London és Párizs világviszonylatban is jelentős metropolisznak számít. Az unió tagországainak fővárosai közül tíznek a népessége egymillió fő feletti, további kilencé pedig 500 ezer és 1 millió közötti. A legkisebb fővárosok Luxembourg, Valletta és Nicosia, egyikük lélekszáma sem éri el a 250 ezer főt.

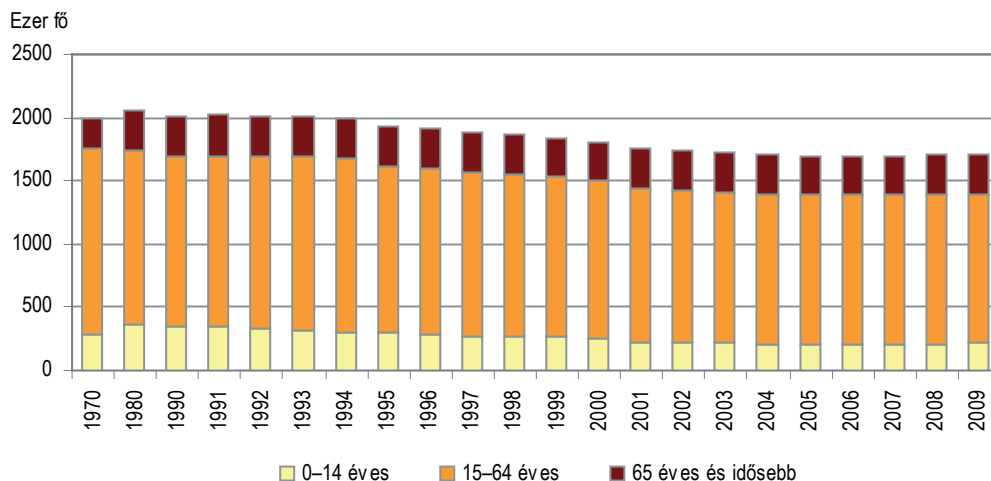
A fővárosok országon belüli súlya, így népességhez való hozzájárulásuk is jelentős. Különösen a kis népességű országokban jellemző, hogy a fővárosok népessége a országhoz képest számottevő arányt képvisel. Málta fővárosában, Vallettában a teljes lakosság 52%-a élt, de magas, 30% körüli a részesedése a lett, észt és ciprusi fővárosoknak is országuk lakónépességéből.

Budapest népsűrűsége a fővárosok között átlagosnak mondható, az adatfelvétel időpontjában 3230 fő/km² volt. Az uniós fővárosok közül klasszikusan sűrűn lakottak Athén, Bukarest, Lisszabon, Madrid, Koppenhága, Brüsszel, ahol a népsűrűség meghaladta az 5000 fő/km² értéket is. A ritkábban lakott fővárosok a balti országokban, Észak-Európában, valamint Közép-Európában találhatóak. A nagynépességű fővárosok között Róma 2000 fő/km² alatti népsűrűsége számít igen alacsonynak. Az olasz főváros nagy (Budapesthez képest 2,4-szer akkora) területen fekszik, nagy zöldterületei és viszonylag alacsony épületei révén igen kedvező adottságokkal rendelkezik a hasonló nagyságú metropoliszokhoz képest.

Az európai fővárosok népessége néhány kivétellel folyamatosan növekszik, e kivételek között találjuk Budapestet is. Budapesten a természetes népmozgalmi események csak az 50-es évtizedben eredményeztek pozitív egyenleget, az 1960-as évtizedtől a halálozások száma már meghaladta a születéseket. Ennek ellenére 1980-as évek végéig Budapest népességszáma gyarapodott, melynek forrása a Budapestre irányuló beköltözések nagy száma volt. A nyolcvanas évek végétől a természetes népességfogyást a vándorlási nyereség már nem tudta ellensúlyozni, sőt, Budapestre 1993 óta folyamatosan vándorlási veszteség jellemző, elsősorban az agglomerációba történt kiköltözési hullám eredményeként. A legutóbbi években tapasztalható ismét némi növekedés, a pozitív vándorlási különbözetnek, valamint a javuló természetes népmozgalmi eseményeknek köszönhetően.

1. ábra

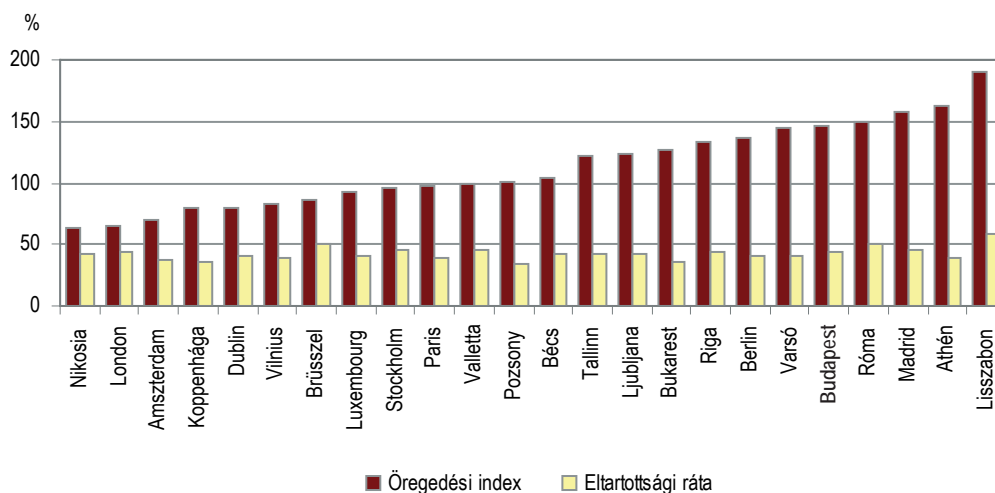
Budapest lakónépessége korösszetétel szerint, 1970–2009. január 1.

A népesség elöregedése egyre jelentősebb gondot jelent az európai fővárosok többségében. Budapesten a lakónépesség várható élettartamának kitolódása és a termékenység változásának együttes hatására a népesség korstruktúrája átalakult. Míg a 90-es évek elején a népesség 17%-át adták a gyermekkorúak (0–14 évesek), addig 2009-re ez az arány 4 százalékponttal, 13%-ra csökkent. Ezzel párhuzamosan az elmúlt húsz év során az időskorúak (65 év feletiek) aránya 2 százalékponttal, 18%-ra emelkedett.

2. ábra

Öregedési index, eltartottsági ráta, 2003–2006

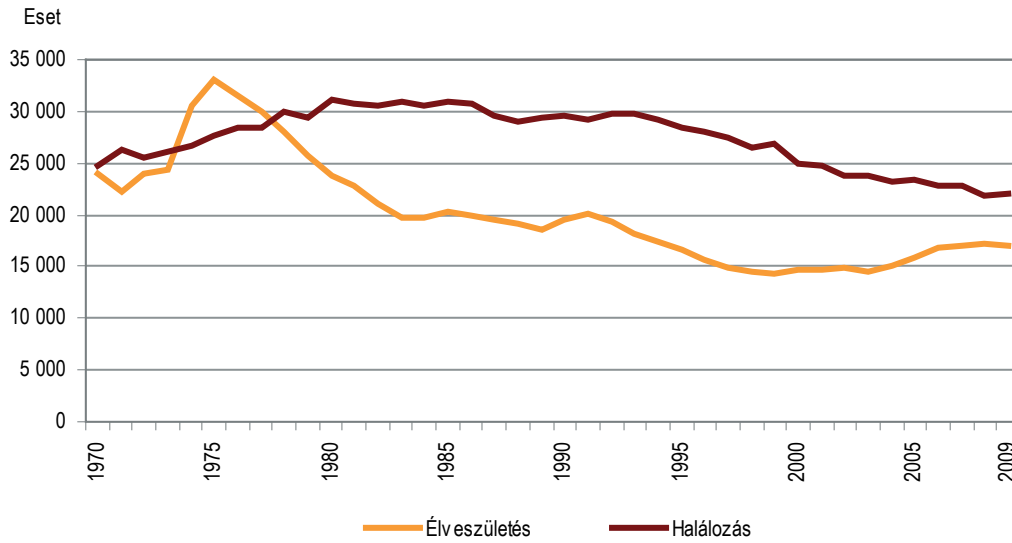
A legfontosabb korösszetételt jelző indikátorok, az öregedési index és az eltartottsági ráta értékeit vizsgálva Budapest Európában is előregedő városnak számít. Az időskorúak gyermekkorúakhoz viszonyított aránya Lisszabonban volt a legmagasabb 190%, de Athénban is 162% ez az arány. Ezeket követi sorban Madrid, Róma, Budapest, Varsó és Berlin, Riga, Prága, Bukarest, Ljubljana és Tallinn. A legfiatalabb korösszetételű Ciprus fővárosa, Nicosia, ahol az öregedési index értéke 63%. Hasonlóan alacsony az időskorúaknak a gyermekkorúakhoz viszonyított aránya Londonban is (66%), bár itt meg kell jegyezni, hogy Londont a külvárosai nélkül vizsgáljuk, ami torzítja ezt az eredményt. A fiatalabb korösszetétellel rendelkező fővárosokat Észak-Európában és a Brit-szigeteken találjuk.

Az eltartottsági ráta (a gyermek- és időskorúaknak az aktív korú népességhez viszonyított együttes aránya) értéke Pozsonyban és Bukarestben volt a legalacsonyabb 33, illetve 35%. A mutató Koppenhágában, Amszterdamban, Athénban és Vilniusban sem érte el a 40%-ot. Ez Bukarest és Athén esetében a magas öregedési indexszel együtt a jelenlegi népesedési tendenciák mellett a társadalom jövőbeni további öregedését vetíti előre. Az eltartottak tették ki a lakónépesség több mint felét Lisszabonban és a belga fővárosban, Brüsszelben, de nem sokkal marad el tőlük Róma sem. Budapesten a ráta értéke 44% volt, ami viszonylag magas eltartottsági arányt jelez.

A korösszetétel változását a természetes népesedési folyamatok és a vándorlás együttesen határozzák meg. Budapesten 1970 óta rövid ideig, 1974 és 1977 között haladta meg az elveszületések száma a halálozásokét, így a természetes folyamatok e négy évtől eltekintve a főváros népességének csökkenése irányában hatottak. A népesség természetes fogyása 1997-ben volt a legnagyobb, azóta folyamatosan mérséklődik.

Budapesten 2004-ben 8,8 elveszületés jutott ezer lakosra, ami viszonylag alacsony értéknek számít az európai fővárosok között. A legtöbb gyermek Koppenhágában született, ezer lakosra számítva 16, de magas, 14–15 ezrelékes születési arányszám jellemezte Londont, Brüsszelt, Stockholmot, Párizst, Amszterdambot és Dublint is. A legkevesebb gyermek Varsóban született, de régióknak fővárosaira általában jellemző volt a születések alacsony száma.

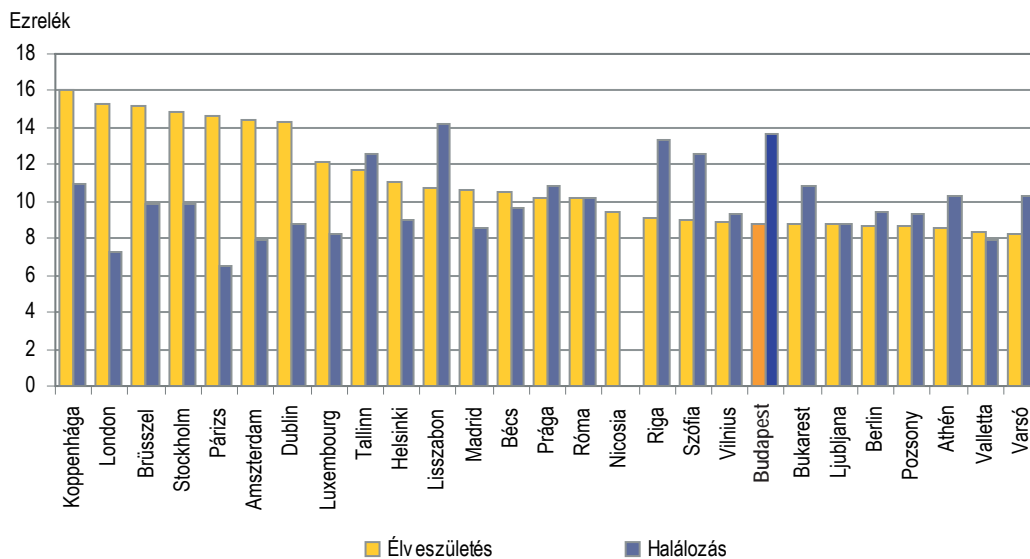
Az élveszületések és a halálozások alakulása Budapesten, 1970–2009

Budapesten az ezer lakosra jutó halálozások száma Lisszabont (14,2) követve a második legmagasabb (13,6) volt az európai fővárosok között. Hasonlóan magas halálozási rátát csak Rígában, Szófiában és Tallinnban találunk, Párizsban, Londonban, Vallettában és Amszterdamban ugyanakkor ezer lakosra csupán 6–8 halálozás jutott.

A fentieknek megfelelően a 26 fővárosban közel fele-fele arányban nőtt, illetve csökkent a népesség száma a természetes demográfiai folyamatoknak köszönhetően. A legnagyobb mértékű, 8 ezrelékes természetes szaporodás Londonban és Párizsban következett be. A népességfogyás Budapesten volt a legnagyobb mértékű, 4,8 ezrelékes. A magyar fővárost Riga, Szófia és Lisszabon követte, 4 ezrelékes értékkel.

Természetes népmozgalmak ezer lakosra, 2003–2006

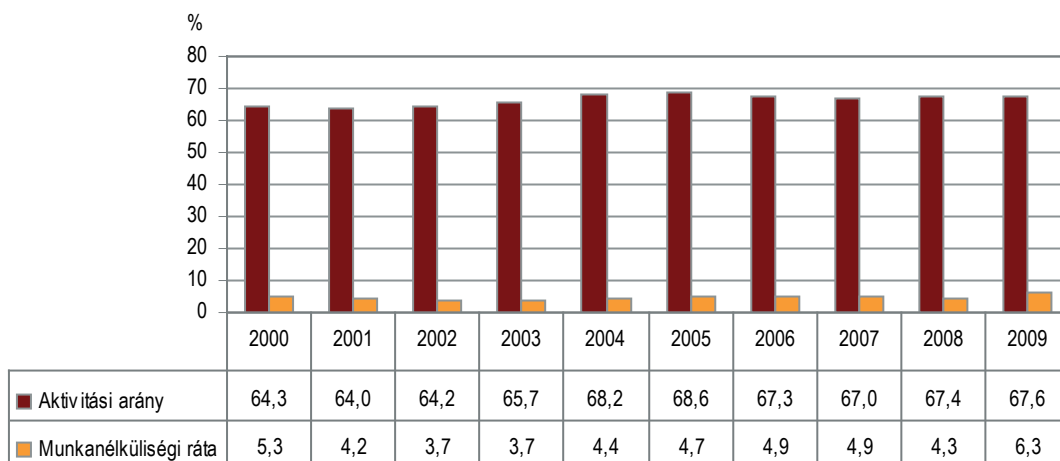
A nemek közötti arányt vizsgálva Budapesten az öregedő városokra jellemzően jelentős a nő-többség. A magyar fővárosban a felmérés idején a népesség 54,4%-át tették ki a nők. Ehhez hasonló nemek szerinti megoszlást a balti államok fővárosaiban (Tallinn, Riga és Vilnius), valamint a portugál fővárosban, Lisszabonban mértek. A nemek aránya az európai fővárosok közül Luxembourgon, Londonban, Vallettában, Amsterdamban és Koppenhágában a legkiegyenlítettőbb, e városok mindegyikében kevesebb mint egyszázalékos volt a nő-többség.

Gazdasági aktivitás

Az ezredforduló után Budapesten a 15–64 éves korúakra számított aktivitási arány (a foglalkoztatottak és munkanélkülieknek az aktív korúakhoz viszonyított együttes aránya) 2005-ig javult, majd valamelyest csökkent. 2009-ben az aktivitási arány a magyar fővárosban 68% volt. A munkanélküiségi ráta értéke a 2002–2003. években volt a legalacsonyabb: 3,7%-os, majd a gazdasági környezet változása miatt emelkedni kezdett. A ráta értéke 2009-ben 6,3%-ra növekedett, ami még mindig kedvezőnek tűnik számos európai fővárossal összevetve.

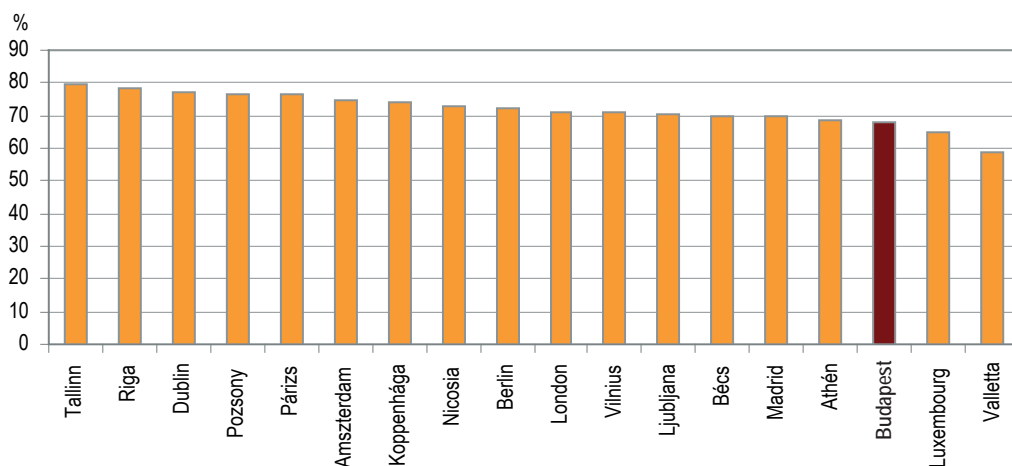
5. ábra

Gazdasági aktivitás Budapesten, 2000–2009

6. ábra

Aktivitási arány, 2003–2006

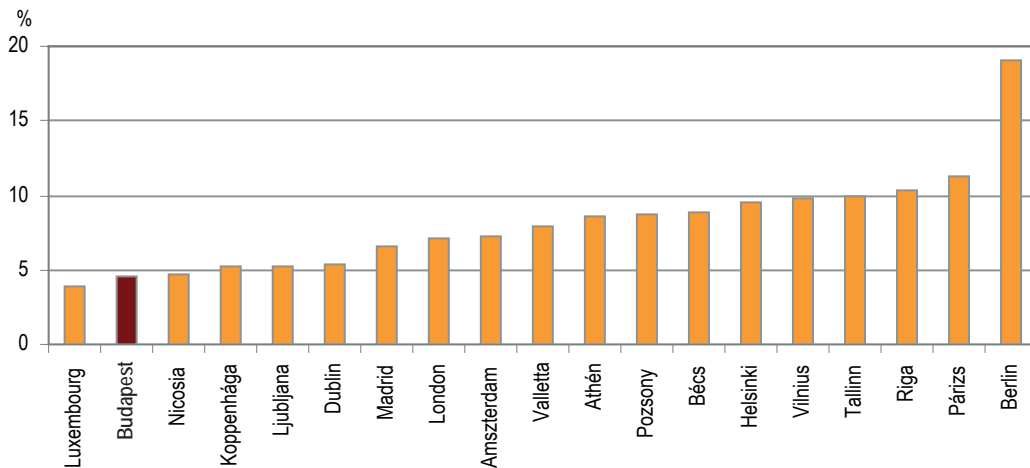

Az európai fővárosokra rendelkezésre álló adatok szerint Tallinban, Rigában, Dublinban és Pozsonyban volt a legmagasabb az aktivitási arány. Az 1999 és 2006 közötti időszakban az aktív arányának növekedése jellemezte az európai fővárosok többségét. A vizsgált városok közül a munkaerőpiacon aktívnak tekinthető munkaképes korú népesség Vallettában és Luxembourgban volt a legkisebb, előbbiben 59, míg utóbbiban 65%.

A munkanélküliség által leginkább sújtott városok: Berlin, Párizs, valamint a balti országok fővárosai voltak. Berlinben tartósan magas a munkanélküliség; az ezredfordulót követő négy év alatt 4,3 százalékponttal, 19%-ra nőtt a munkanélküliségi ráta értéke. (Fontos azonban megjegyezni, hogy az Urban Audit adatfelvételét követő években számottevően csökkent a berlini munkanélküliek száma. A berlini statisztikai évkönyv adatai alapján 2008 végére a ráta megegyezett a 2000. évi 16%-os értékkel.) A 19 fővárosra rendelkezésre álló adatok szerint a munkanélküliség az uniós igazgatás egyik központjában, Luxembourgban volt a legkisebb, 3,9%-os, melyet Budapest és Nicosia követett, Koppenhágában, Ljubljanában és Dublinban 5% körüli volt a munkanélküliek aránya.

7. ábra

Munkanélküliségi ráta, 2003–2006

Lakáskörülmények

Budapest lakásállománya folyamatosan növekszik, a lakások száma a 90-es évek eleje óta 10%-kal (több mint 80 ezer lakással) bővült. A lakásállomány növekedése a 2000-es évek elején a jelzálogalapú lakáshitelezés elterjedésével – amely a hitelfolyósítási kondíció könnyítésének volt köszönhető – kapott új lendületet. Ennek megfelelően az ezredforduló óta a lakásállomány átlagosan több mint 8000 lakással bővült évente. A magyar fővárosban száz lakásra így 194 lakos jutott 2008. december 31-én, szemben a 2001. évi 217-tel.

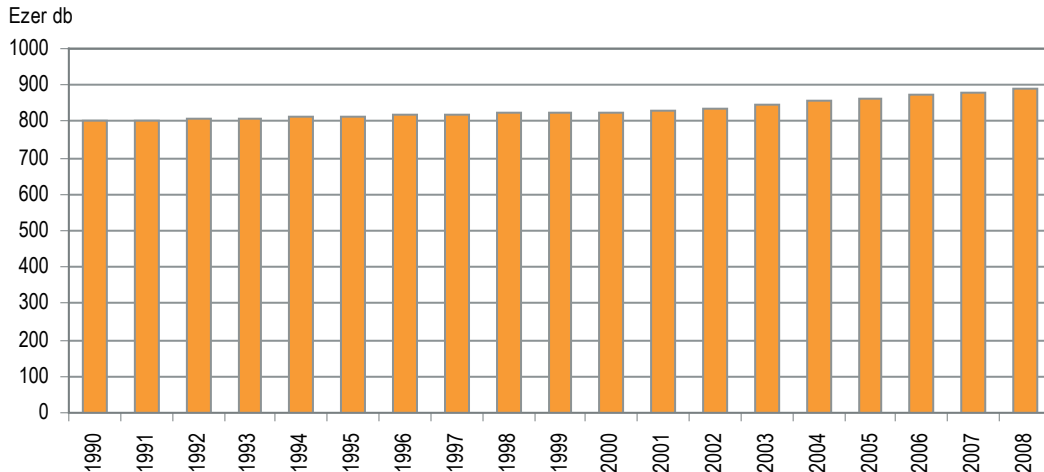
Budapest laksűrűsége Európában kedvezőnek számít, bár néhány városban: Párizsban, Liszabonban, Koppenhágában és Berlinben száz lakásra mindössze 180 vagy annál kevesebb lakos jutott. A legnagyobb laksűrűségű Nicosiában több mint másfélszer annyian (270-en) jutottak egyetlen lakásra, mint a fent említett városokban. A mutató értéke Dublinban, Londonban, valamint két balti fővárosban is magas, 235 fő feletti volt. Általánosan jellemző azonban, hogy a laksűrűség az európai fővárosokban csökkenő tendenciát mutat.

A laksűrűség mellett jól jellemzi a lakásviszonyokat az egy lakóra jutó átlagos lakás-alapterület nagysága. Az ezredfordulón a legsűfoltabb lakások Amszterdamban, Szófiában, Pozsonyban, Berlinben és Rigában voltak, ezekben a városokban egy lakóra kevesebb mint 20 m² lakóterület ju-

tott. Koppenhágában voltak a legtágasabbak a lakások, ahol 44 m² jutott egy lakóra. Luxembourgban és a máltai fővárosban is kiemelkedően sok, valamivel több mint 40 m² volt az egy lakóra jutó alapterület. Budapest a zsúfoltabb városok közé tartozott az ezredfordulón az egy főre jutó 21 m²-nyi lakóterülettel.

8. ábra

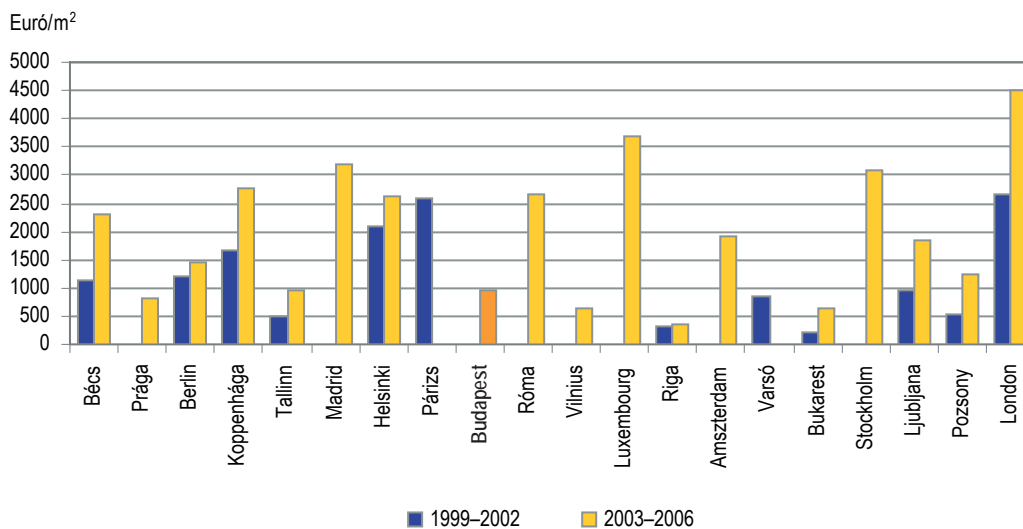
Budapest lakásállománya, 1990–2008. év vége

A lakásárak alakulásáról nem minden országban vezetnek hivatalos statisztikákat, így csak részinformációkkal rendelkezünk az unióban jellemző lakásárakról. Az mindenesetre jól látszik, hogy a nagy metropoliszokban a lakásárak sokszorosan meghaladják a régióknban jellemző értéket. A legdrágábban Londonban és Luxembourgban lehet hozzájutni a lakásokhoz, előbbiben 4500, míg utóbbiban 3700 euróba került a lakások négyzetméterére. Kelet-Közép-Európában, valamint a balti országok fővárosaiban a lakások átlagos négyzetméterára még mindig nem érte el az ezer eurót.

9. ábra

A lakásárak alakulása, 1999–2006

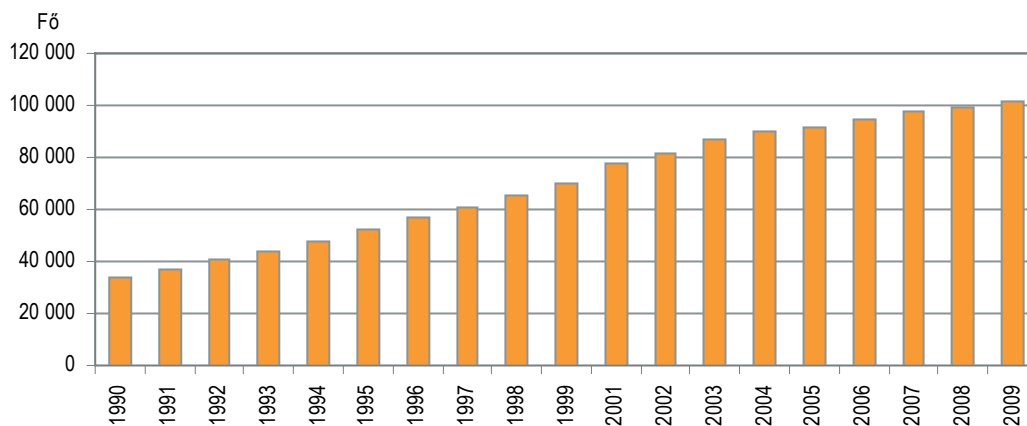

Oktatás, kultúra

Budapest a kultúra és az oktatás szempontjából is kiemelkedő jelentőségű települése az országnak. Területén 2009-ben 43 felsőoktatási intézményben folyt oktatás. A felsőoktatási intézményekben tanulók létszáma az országos tendenciához hasonlóan, folyamatosan és jelentősen növekedett 1990 óta. A nappali képzések mellett teret nyertek az egyéb képzési formák is, különösen a levelező képzéseken tanulók száma emelkedett jelentősen. A budapesti felsőoktatásban 2009-ben összesen 158 ezer hallgató vett részt, melyből 140 ezer fő járt BSc, MSc vagy osztatlan képzésekre.

10. ábra

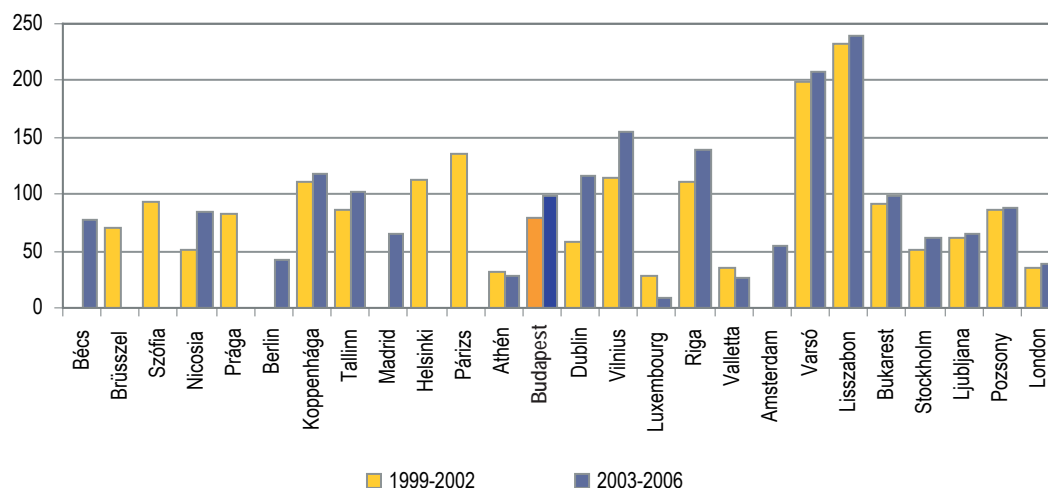
A nappali tagozatos felsőfokú alap- és mesterképzésben résztvevő hallgatók száma Budapesten, 1990–2009

Az Európai Unió fővárosai között Budapest az ezer lakosra jutó hallgatók számát tekintve a középmezőnyhöz tartozik. A népességhez viszonyítva a lisszaboni és varsói felsőoktatási intézményekben tanulnak a legtöbben, ahol ezer lakosra több mint 200 hallgató jutott. Luxembourgban ezzel szemben mindössze 8 hallgató jutott ezer lakosra. A hallgatói létszámok alakulását vizsgálva néhány kivételtől eltekintve megállapítható, hogy a hallgatók száma mindenütt emelkedett a két adatgyűjtés között eltelt időszakban. A legnagyobb növekedés Dublinban következett be (itt három év alatt megduplázódott a hallgatók száma), de jelentősen nőtt a hallgatói létszám Nicosiában, Stockholmban, Budapesten és a balti fővárosokban is. A magyar fővárosban az adatfelvétel időpontjában ezer lakosra 99 hallgató jutott.

11. ábra

A felsőfokú oktatásban tanulók ezer lakosra jutó száma, 1999–2006

A kulturális intézmények látogatóinak ezer lakosra jutó számát tekintve kevés főváros versengethet Párizssal, a fővárosok közül itt a legmagasabb a mozi- és múzeumlátogatások száma. (Természetesen ehhez hozzájárul az is, hogy Párizs továbbra is a turisták egyik fő célpontja részben éppen sokszínű kulturális kínálata és történelmi emlékei miatt.) Hasonlóan pezsgő kulturális élet jellemzi a dán fővárost, Koppenhágát is. A színházi előadások Stockholmban, Koppenhágában, Bécsben, Ljubljanában és Budapesten vonzották a legtöbb látogatót. A könyvtárakat Helsinki és Ljubljana lakói látogatták a leggyakrabban, mindkét városban 18 ezernél is több könyvtári kölcsönzés jutott ezer lakosra. A könyvtárak kiemelkedő forgalma jellemezte Rigát és Koppenhágát is. Budapest, bár nem kiemelkedő, de minden kulturális mutató tekintetében az európai fővárosok élmezőnyéhez tartozik.

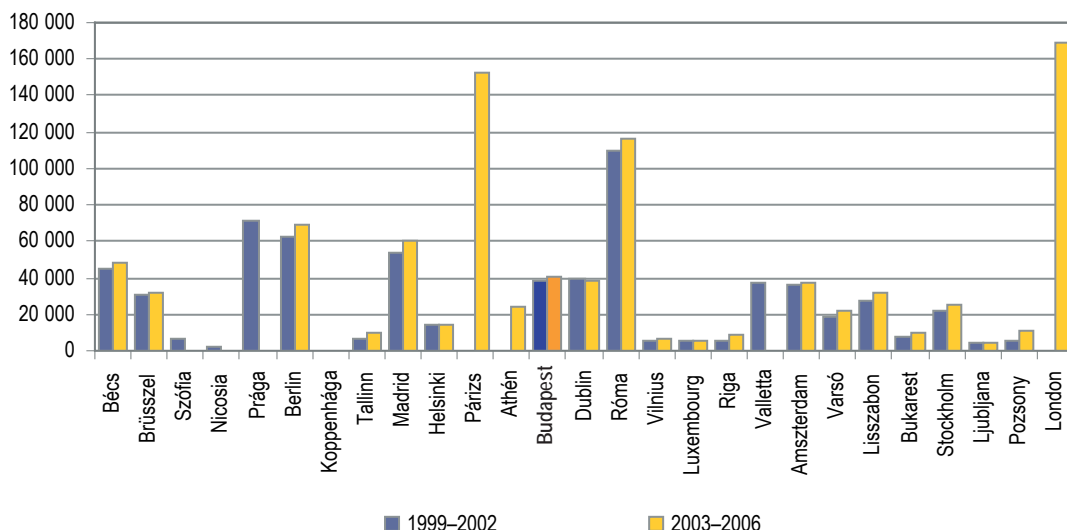
Turizmus

A kereskedelmi szálláshelyek forgalma alapján a turisták legkedveltebb célpontjai Európában Párizs, Róma, Madrid, Berlin, valamint Valletta. Mindegyik említett városban meghaladta a kereskedelmi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma a 10 milliót. (A Londonban eltöltött vendégéjszakákról nincsenek adataink.) A két adatfelvétel között eltelt időszakban a vendégéjszakák száma Tallinnban, Varsóban, Vilniusban és Ljubljanában nőtt legnagyobb mértékben. Budapesten a vendégéjszakák száma az említett időszakban 14%-kal, valamivel több mint 6 millióra nőtt, s ezzel olyan városokat előz meg, mint Brüsszel vagy Lisszabon.

A szálláshely-kapacitás Londonban volt a legnagyobb: itt 169 ezer kereskedelmi szállásférőhely várta az utazókat, 100 ezert meghaladó férőhely állt rendelkezésre Rómában és Párizsban is. A kereskedelmi férőhelyek bővülése Pozsonyban (itt a kereskedelmi férőhelyek száma négy év alatt duplájára nőtt), Varsóban, Ljubljanában, valamint a balti fővárosokban volt a legdinamikusabb.

12. ábra

A kereskedelmi szállásférőhelyek száma, 1999–2006

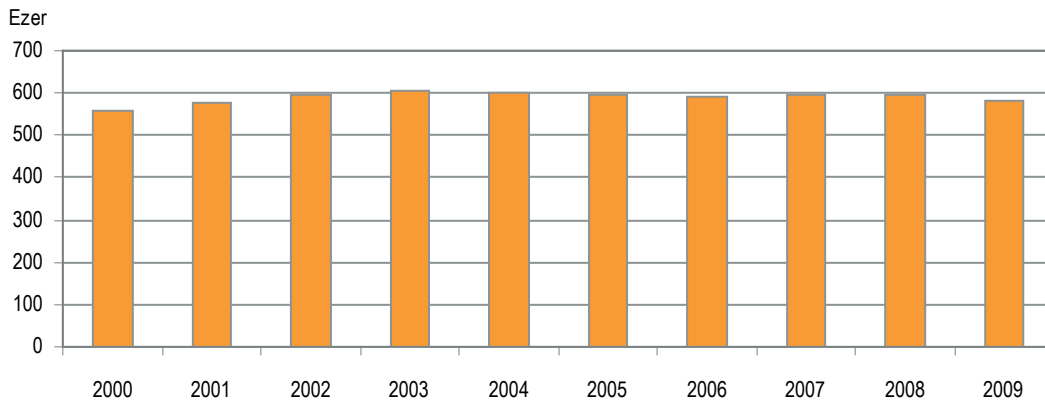

Közlekedés, közúti közlekedési balesetek

Budapesten 582 ezer személygépkocsit tartottak nyilván 2009 végén. A regisztrált személyautók száma az ezredfordulótól 2003-ig jelentősen emelkedett, ám azóta csökkenő tendenciát mutat.

13. ábra

Regisztrált személygépkocsik száma Budapesten, 2000–2009

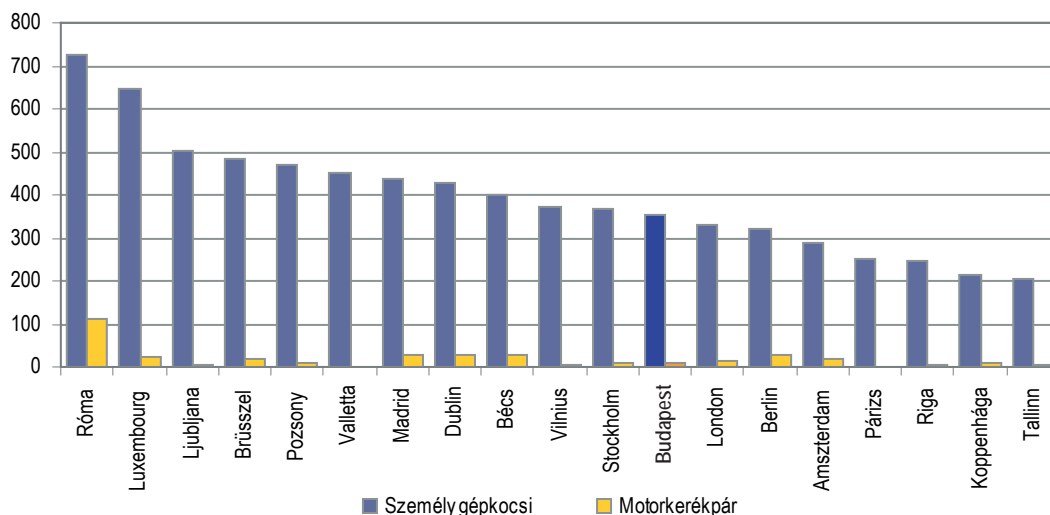

Az ezer lakosra jutó személygépkocsik számában Róma magasan vezet az európai fővárosok között, itt az emberek több mint 70%-a rendelkezik autóval. Magas, 60% feletti arány jellemzi Luxembourgot, de Ljubljánban is minden második ember rendelkezik autóval a statisztikák alapján. A legkevesebb autó Tallinn, Koppenhága, Riga útjait rója, itt csak minden nyolcadik embernek van személyautója.

A motorkerékpárok ezer lakosra jutó száma sokkal alacsonyabb, mint a személygépkocsiké. A kétkerekűeket Rómában, valamint Dublinban kedvelték a legjobban, míg a balti fővárosokban és Ljubljánban mindössze 4–5 motorkerékpár jutott ezer lakosra.

14. ábra

Az ezer lakosra jutó személygépkocsik és motorkerékpárok száma, 2003–2006

A közúti közlekedési balesetekben meghalt és megsérült személyek százezer lakosra jutó számát tekintve jelentős különbségeket találunk az egyes fővárosok között. Rómában szenvedtek fajlagosan a legtöbb súlyos vagy halálos sérülést közúti balesetekben, százezer lakosra 1200 súlyos sérülés és 10 haláleset jutott. Ez az olasz főváros esetében a fentiekben bemutatott jelentős motorizáció tükrében nem túl meglepő. Annál meglepőbb, hogy a balti fővárosokban – a viszonylag kevés gépjármű ellenére – szintén igen magas volt a súlyos sérülést szenvedett vagy balesetben elhunyt személyek száma. A római adatok ellenpéldájaként Brüsszelben, Párizsban a viszonylag sok személygépjármű ellenére kevesebben sérültek meg balesetekben. Budapesten a súlyos sérüléssel járó balesetek a személygépkocsi-állomány nagyságát figyelembe véve nem voltak gyakoriak, ugyanakkor a balesetben meghaltak százezer lakosra vetített száma viszonylag magas: 2004-ben 5 fő volt.

A budapesti tömegközlekedésben a kötőtpályás eszközök vonalhossza számottevően elmarad a buszhálózatétól (arányuk 30–70%), ám a szállított utasok számát tekintve mégis ez adja a tömegközlekedés gerincét. 2008-ban a főváros tömegközlekedési eszközein több mint 1 milliárd 300 millióan utaztak, ami azt jelenti, hogy naponta 3,6 millió utast számláltak.

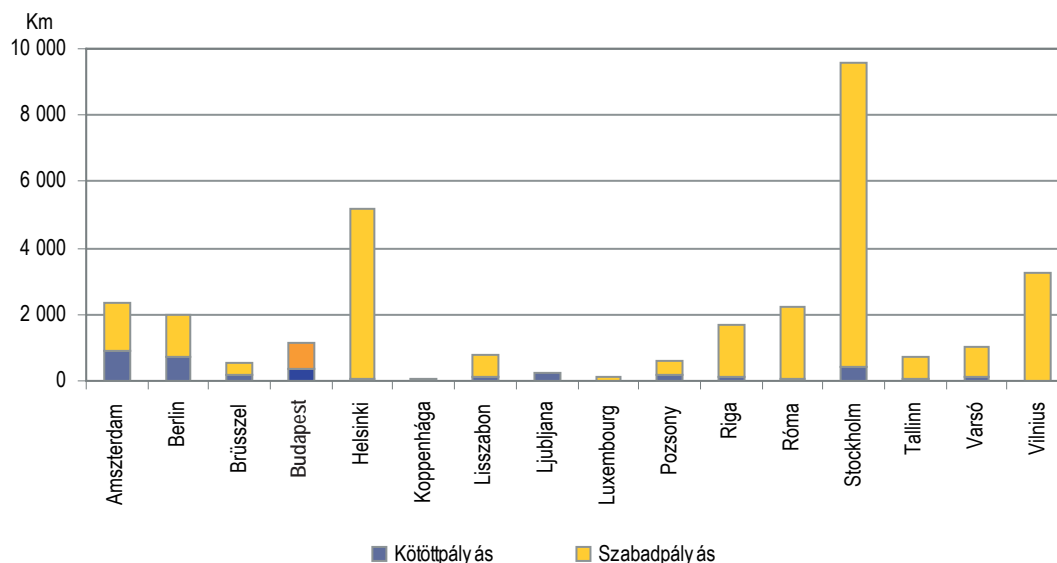
1. tábla

A budapesti tömegközlekedés főbb jellemzői, 2008

Tömegközlekedési eszköz	Pálya-, illetve hálózat hossza, km	Jármű-állomány	Szállított utas		Napi átlagos		
			ezer fő	megoszlás, %	utas-forgalom	utas-kilométer	férőhely-kilométer
Villamos	153,8	607	333 067	25,5	910	2 508	11 336
Trolibusz	66,0	161	77 205	5,9	211	533	1 672
Autóbusz	819,0	1 444	545 875	41,7	1 491	7 467	21 135
HÉV	102,9	294	55 166	4,2	151	1 254	7 507
Metró	35,0	392	296 507	22,7	810	3 290	15 074
Összesen	1 176,7	2 898	1 307 820	100,0	3 573	15 052	56 723

15. ábra

A tömegközlekedési hálózat hossza, 2003–2006

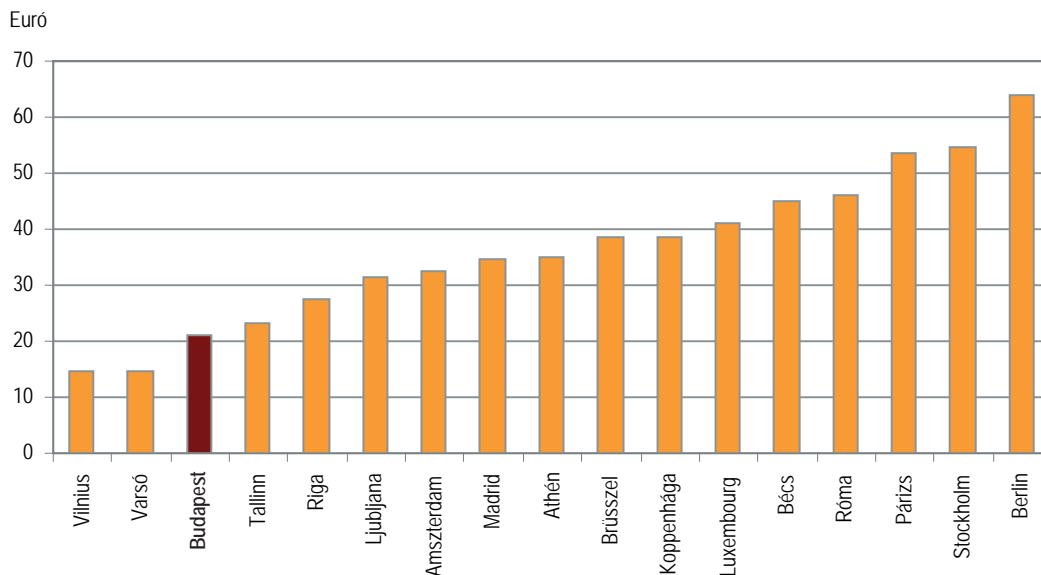

A leghosszabb, több mint 9500 km-es tömegközlekedési hálózattal Stockholm rendelkezik azon európai fővárosok közül, amelyekről adatok állnak rendelkezésre. (Stockholm területe harmada, népessége közel fele akkora, mint Budapesté.) A stockholmi tömegközlekedésnek a gerincét a buszközlekedés adja, a kötöttpályás hálózat hossza 400 km, ami még így is 17%-kal hosszabb a budapestinél. Helsinkinél hasonlóan hosszú (több mint 5000 km-es) tömegközlekedési hálózattal rendelkezik, ám ennek is csak kis részét adja a kötöttpályás hálózat. A kötöttpályás közlekedés súlya Amszterdamban, Berlinben, Brüsszelben figyelemre méltó, ahol Budapesthez hasonlóan a teljes hálózat több mint 30%-át tették ki ezen vonalak.

A budapesti tömegközlekedés európai viszonylatban – a felmérés időpontjában – nem számított drágának, hasonlóan Varsóhoz és a balti fővárosokhoz. (Fontos azonban megjegyezni, hogy a budapesti tömegközlekedésben alkalmazott havi bérletek ára forintban számítva a felmérés óta eltelt hat év során jelentősen, több mint 80%-kal emelkedett.) A legdrágább a berlini tömegközlekedés, itt a havi bérlet ára 64 euró volt. Magas tarifák jellemezték Stockholm és Párizs tömegközlekedését is, mindkét fővárosban meghaladta a havi bérletek ára az 50 eurót.

16. ábra

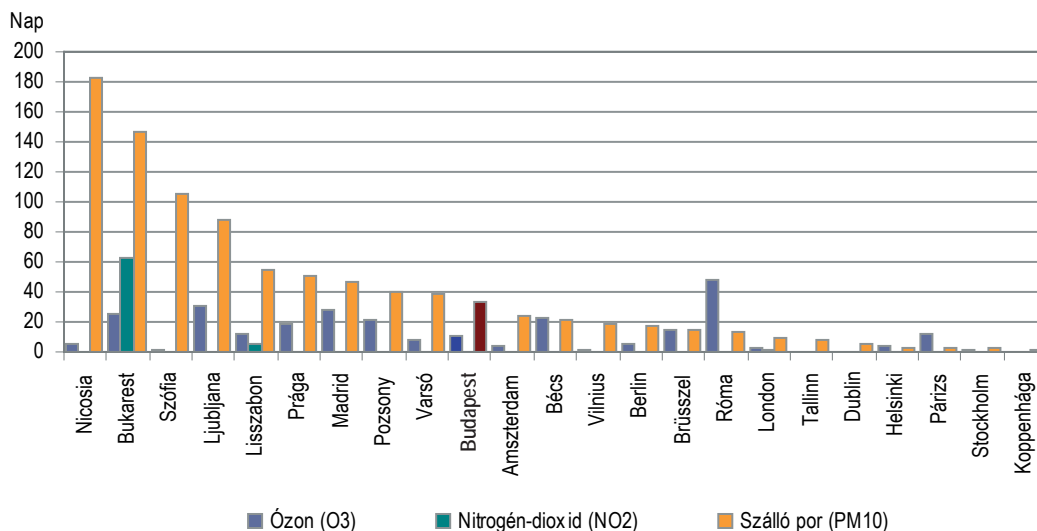
Összvonalas havi bérlet ára, 2003–2006

Környezet

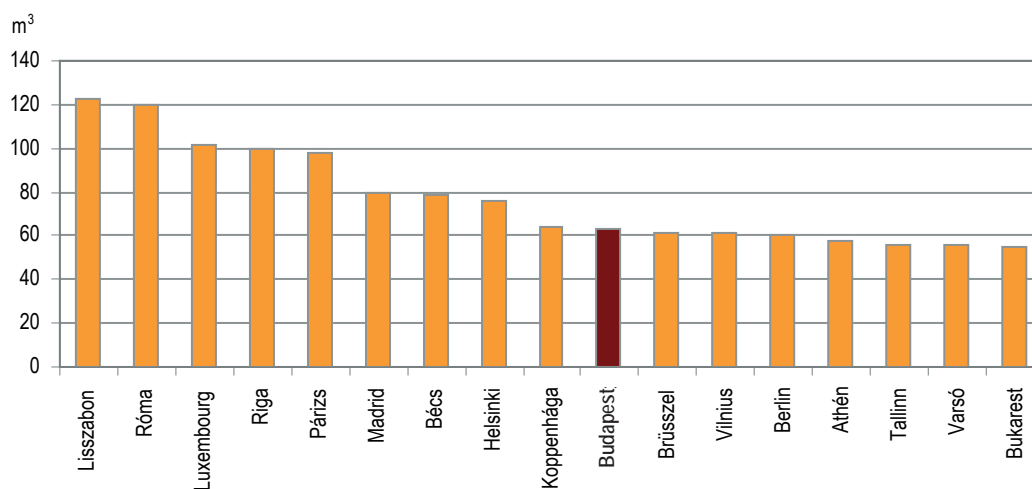
Az európai fővárosok többségében gondot okoz a közlekedés és a gazdasági tevékenység által kiváltott levegőszennyezés. Budapest a levegőszennyezési problémák ellenére a tisztább levegőjű nagyvárosok közé tartozik, az ózon koncentrációja így is 11 napon haladta meg a $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ értéket, s a szálló por is 33 napon haladta meg az egészségügyi határértéket. A legszennyezettebb levegőjű főváros Bukarest, ahol szinte mindegyik levegőszennyező magas koncentrációban van jelen. Az ózonszennyezés a gáz keletkezésének okán a sok napsütéses órát számláló dél-európai városokban érezteti hatását leginkább, koncentrációja Rómában és Ljubljanában 48, illetve 31 napon haladta meg az egészségügyi határértéket. A nitrogén-dioxid csak a román fővárosban okoz nagyobb problémát. A szálló por szinte minden főváros levegőjét nagymértékben szennyezi, koncentrációja Nicosiában, Bukarestben, Szófiában és Ljubljanában az év 3–6 hónapjában magasabb az egészségügyi határértéknél ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$). A legtisztább levegőjű városok a skandináv országok fővárosai, Stockholm és Helsinki voltak.

Levegőszennyezők jelenléte az egészségügyi határértéket meghaladó mértékben, 2003–2006

Az utóbbi években egyre növekvő gond a nagyarányú vízfelhasználás, a vízkészletek csökkenésével néhány dél-európai nagyvárosban már jelentkeztek ellátási nehézségek. A fővárosok ellátása azonban zavartalan, a vizsgált időszakban a városok egyikében sem történt olyan vízkorlátozás, vagy vízszolgáltatási probléma, amely a népesség 10%-ánál több embert érintett volna. A vízfelhasználás Lisszabonban, Rómában, Luxembourgonban, Rigában a legnagyobb, 100–120 m³ fejenként. A legkevesebb vizet két balti fővárosban Vilniusban, Tallinnban, valamint Athénban és Varsóban használják, e városokban a listavezetők fogyasztásának felét használták fel egy évben. Budapesten is csupán 63 m³ ivóvíz-fogyasztás jutott egy lakosra. Az ivóvíz ára Párizsban, Brüsszelben, Berlinben és Koppenhágában a legmagasabb, mindegyik városban meghaladta a 2 euró/m³ értéket. Budapesten a szolgáltatott ivóvíz díja, 0,5 euró volt köbméterenként, régiókon kívül Rómában és a skandináv országok fővárosaiban volt hasonló az ivóvíz ára.

Egy lakosra jutó ivóvíz-felhasználás, 2003–2006

Táblázatok

1. Az európai uniós fővárosok népessége, 2003–2006

Ország	Főváros	A főváros népessége		Népsűrűség, fő/km ²
		ezer fő	az ország népességének százalékában	
Ausztria	Bécs	1 599	19,6	3 855
Belgium	Brüsszel	1 000	9,6	6 196
Bulgária	Szófia
Ciprus	Nicosia ^{a)}	214	29,2	1 369
Csehország	Prága	1 171	11,5	2 360
Dánia	Koppenhága	502	9,3	5 630
Észtország	Tallinn	392	29,0	2 647
Finnország	Helsinki	560	10,7	3 008
Franciaország	Párizs ^{b)}	2 181	3,5	..
Görögország	Athén	796	7,2	20 469
Hollandia	Amszterdam	739	4,5	4 459
Írország	Dublin	472	11,7	3 999
Lengyelország	Varsó	1 693	4,4	3 275
Lettország	Riga	735	31,7	2 394
Litvánia	Vilnius	553	16,0	1 407
Luxemburg	Luxembourg	83	18,3	1 617
Magyarország	Budapest	1 696	16,8	3 230
Málta	Valletta ^{a)}	209	52,4	4 191
Nagy-Britannia	London ^{b)}	7 429	12,4	4 726
Németország	Berlin	3 388	4,1	3 798
Olaszország	Róma	2 554	4,4	1 987
Portugália	Lisszabon	529	5,1	6 246
Románia	Bukarest	1 927	8,9	8 099
Spanyolország	Madrid	3 100	7,3	5 127
Svédország	Stockholm	762	8,5	4 052
Szlovákia	Pozsony	425	7,9	1 157
Szlovénia	Ljubljana	268	13,4	980

^{a)} Agglomerációval együtt.

^{b)} A város központi magjának adata, a vele gyakorlatilag egybeforró elővárosokkal együtt ennél jelentősen nagyobb népességű város.

2. Népesség nemek szerinti megoszlása és a fontosabb eltartottsági ráták, 2003–2006

(százalék)

Ország	Főváros	Lakónépességből a		Eltartottsági ráta	Öregedési index
		férfiak	nők		
		aránya			
Ausztria	Bécs	47,5	52,5	42,8	103,6
Belgium	Brüsszel	48,0	52,0	51,2	85,8
Ciprus	Nicosia	48,2	51,8	42,4	63,1
Csehország	Prága	47,8	52,2
Dánia	Koppenhága	49,1	50,9	36,4	78,9
Észtország	Tallinn	44,2	55,8	42,4	121,9
Finnország	Helsinki
Franciaország	Paris	47,1	52,9	39,8	97,9
Görögország	Athén	47,8	52,2	38,3	161,9
Hollandia	Amszterdam	49,3	50,7	38,1	70,3
Írország	Dublin	48,4	51,6	41,2	79,9
Lengyelország	Varsó	46,2	53,8	40,5	144,0
Lettország	Riga	44,5	55,5	43,1	132,9
Litvánia	Vilnius	45,5	54,5	38,6	83,6
Luxemburg	Luxembourg	49,7	50,3	41,2	92,8
Magyarország	Budapest	45,6	54,4	43,7	145,8
Málta	Valletta	49,3	50,7	45,4	98,5
Nagy-Britannia	London	49,4	50,6	43,3	65,5
Németország	Berlin	48,8	51,2	40,4	136,2
Olaszország	Róma	46,9	53,1	49,7	150,1
Portugália	Lisszabon	45,6	54,4	58,6	190,2
Románia	Bukarest	46,5	53,5	35,0	127,2
Spanyolország	Madrid	46,9	53,1	45,4	157,8
Svédország	Stockholm	48,4	51,6	44,8	95,4
Szlovákia	Pozsony	46,7	53,3	33,4	100,7
Szlovénia	Ljubljana	47,7	52,3	41,7	123,6

3. A gazdasági aktivitás alakulása, 1999–2006*

(százalék)

Ország	Város	Aktivitási arány		Munkanélküliségi ráta	
		1999–2002	2003–2006	1999–2002	2003–2006
Ausztria	Bécs	76,0	69,8	10,7	8,9
Belgium	Brüsszel
Bulgária	Szófia	69,3	..	4,3	..
Ciprus	Nicosia	69,1	72,6	3,1	4,7
Csehország	Prága	76,8	..	3,9	..
Dánia	Koppenhága	75,4	74,2	4,5	5,2
Észtország	Tallinn	74,4	79,8	12,7	10,0
Finnország	Helsinki	76,0	..	8,6	9,5
Franciaország	Párizs	74,3	76,6	11,7	11,3
Görögország	Athén	64,4	68,7	9,4	8,6
Hollandia	Amszterdam	73,1	74,4	4,3	7,3
Írország	Dublin	77,7	77,1	5,1	5,4
Lengyelország	Varsó	13,5	..
Lettország	Riga	70,7	78,5	11,2	10,3
Litvánia	Vilnius	66,1	70,8	15,7	9,8
Luxemburg	Luxembourg	61,7	64,6	3,5	3,9
Magyarország	Budapest	64,0	68,2	4,2	4,5
Málta	Valletta	..	59,0	6,5	7,9
Nagy-Britannia	London	71,8	70,9	6,5	7,1
Németország	Berlin	70,9	72,3	14,8	19,1
Olaszország	Róma	63,7	..	11,2	..
Portugália	Lisszabon	73,5	..	6,5	..
Románia	Bukarest	58,2	..	7,1	..
Spanyolország	Madrid	72,6	69,5	12,4	6,6
Svédország	Stockholm	75,6	..	3,3	..
Szlovákia	Pozsony	79,4	76,8	8,8	8,7
Szlovénia	Ljubljana	68,6	70,4	4,7	5,3

* A 15–64 éves népesség alapján.

4. Lakásállomány és laksűrűség, 1999–2006

Ország	Főváros	Lakásállomány, 1000		Száz lakásra jutó lakos		Egy lakóra jutó átlagos lakásalapterület (m ²)	
		1999–2002	2003–2006	1999–2002	2003–2006	1999–2002	2003–2006
Ausztria	Bécs	911	..	170	45,9
Belgium	Brüsszel	409	..	239	..	35,6	..
Bulgária	Szófia	469	..	233	..	14,6	..
Ciprus	Nicosia	75	79	267	270
Csehország	Prága	543	..	215	..	18,0	..
Dánia	Koppenhága	279	280	179	179	44,0	43,9
Észtország	Tallinn	173	175	231	224	21,8	..
Finnország	Helsinki	301	..	186	..	32,5	..
Franciaország	Párizs	1 272	1 284	167	170	34,9	..
Görögország	Athén	399	402	198	198	30,9	31,8
Hollandia	Amszterdam	370	389	199	190	..	34,4
Írország	Dublin	181	186	259	254
Lengyelország	Varsó	715	739	236	229	21,6	24,5
Lettország	Riga	251	308	301	239	13,2	14,8
Litvánia	Vilnius	205	227	270	243	19,1	..
Luxemburg	Luxembourg	35	..	218	..	40,4	62,7
Magyarország	Budapest	821	844	217	201	27,0	30,0
Málta	Valletta	74	90	281	232	40,7	..
Nagy-Britannia	London	3 016	3 163	238	235
Németország	Berlin	1 870	1 879	181	180	38,2	37,9
Olaszország	Róma	1 151	..	221	..	34,6	..
Portugália	Lisszabon	288	295	196	179
Románia	Bukarest	779	..	249	..	17,0	15,8
Spanyolország	Madrid	1 379	1 449	213	214	29,9	33,0
Svédország	Stockholm	405	413	185	184	37,0	41,0
Szlovákia	Pozsony	181	187	237	228	18,7	19,8
Szlovénia	Ljubljana	113	116	240	231	26,2	..

5. A kulturális intézmények forgalma, 2003–2006

Ország	Főváros	Mozi- látogatások	Múzeum- látogatások	Színház- látogatások	Kölcsönzött könyvtári egységek
		ezer lakosra jutó száma			
Ausztria	Bécs	3 345	5 538	1 537	3 408
Belgium	Brüsszel	4 606	1 992
Bulgária	Szófia
Ciprus	Nicosia	132
Csehország	Prága	3 735
Dánia	Koppenhága	7 764	4 717	1 915	15 141
Észtország	Tallinn	2 501	1 687	1 289	4 860
Finnország	Helsinki	4 395	2 659	1 284	18 283
Franciaország	Párizs	13 849	7 918	..	5 460
Görögország	Athén	3 084	1 178	1 303	..
Hollandia	Amszterdam	4 216	6 514
Írország	Dublin	5 051
Lengyelország	Varsó	4 242	1 320	873	4 056
Lettország	Riga	1 890	1 124	762	12 239
Litvánia	Vilnius	1 747	904	582	7
Luxemburg	Luxembourg	15 620	1 928	888	3 163
Magyarország	Budapest	4 595	2 378	1 449	3 366
Málta	Valletta	4 063	..	564	2 452
Nagy-Britannia	London	6 036
Németország	Berlin	3 391	3 294	846	2 999
Olaszország	Róma	..	332	..	309
Portugália	Lisszabon	8 903	6 518	..	1 247
Románia	Bukarest	908
Spanyolország	Madrid	4 245	2 374	828	1 369
Svédország	Stockholm	5 209	6 666	2 271	6 242
Szlovákia	Pozsony	3 080	1 103	1 063	5 669
Szlovénia	Ljubljana	1 384	3 447	1 460	18 118

6. Kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma, 1999–2006*

Ország	Főváros	Vendégéjszakák száma (ezer)		Változás, %	Férőhelyek száma		Változás, %
		1999– 2002	2003– 2006		1999– 2002	2003– 2006	
Ausztria	Bécs	7 672	8 432	110	45 232	48 061	106
Belgium	Brüsszel	4 686	30 556	31 865	104
Bulgária	Szófia	599	6 828
Ciprus	Nicosia	209	2 067
Csehország	Prága	8 149	70 952
Dánia	Koppenhága	..	3 532
Észtország	Tallinn	1 123	1 689	150	6 472	10 280	159
Finnország	Helsinki	2 605	2 498	96	14 580	13 976	96
Franciaország	Párizs	30 602	152 520	..
Görögország	Athén	..	3 998	24 448	..
Hollandia	Amszterdam	7 537	7 925	105	36 067	37 763	105
Írország	Dublin	..	6 586	..	39 256	38 214	97
Lengyelország	Varsó	2 206	2 882	131	18 182	21 870	120
Lettország	Riga	792	482	61	5 493	8 693	158
Litvánia	Vilnius	628	788	126	5 292	6 729	127
Luxemburg	Luxembourg	739	752	102	5 151	4 999	97
Magyarország	Budapest	5 268	6 025	114	38 276	40 148	105
Málta	Valletta	10 195	37 101
Nagy-Britannia	London	169 416	..
Németország	Berlin	10 757	11 329	105	62 024	68 779	111
Olaszország	Róma	22 013	21 300	97	110 116	115 980	105
Portugália	Lisszabon	4 808	4 973	103	27 197	31 851	117
Románia	Bukarest	927	7 991	9 903	124
Spanyolország	Madrid	10 862	54 003	60 334	112
Svédország	Stockholm	21 699	25 218	116
Szlovákia	Pozsony	952	5 588	11 361	203
Szlovénia	Ljubljana	411	515	125	4 003	4 922	123

* A kempingek adatai nélkül.

7. Azon napok száma, amikor a főbb levegőszennyezők koncentrációja meghaladta az egészségügyi határértéket, 2003–2006

Ország	Város	Egészségügyi határértéket meghaladó		
		ózon (O ₃)	nitrogén-dioxid (NO ₂)	szálló por (PM10)
		koncentráció		
Ausztria	Bécs	23	0	21
Belgium	Brüsszel	15	0	15
Bulgária	Szófia	2	0	105
Ciprus	Nicosia	5	0	183
Csehország	Prága	19	0	51
Dánia	Koppenhága	0	0	2
Észtország	Tallinn	0	0	8
Finnország	Helsinki	4	0	3
Franciaország	Párizs	12	0	3
Görögország	Athén
Hollandia	Amszterdam	4	0	24
Írország	Dublin	0	0	5
Lengyelország	Varsó	8	0	39
Lettország	Riga	0	0	..
Litvánia	Vilnius	2	0	19
Luxemburg	Luxembourg
Magyarország	Budapest	11	0	33
Málta	Valletta
Nagy-Britannia	London	3	1	9
Németország	Berlin	6	0	17
Olaszország	Róma	48	0	13
Portugália	Lisszabon	12	5	55
Románia	Bukarest	26	63	147
Spanyolország	Madrid	28	0	47
Svédország	Stockholm	1	0	3
Szlovákia	Pozsony	22	0	40
Szlovénia	Ljubljana	31	0	88

8. A vízszolgáltatás, felhasználás, valamint a szennyvízelvezetés jellemzői, 2003–2006

Ország	Város	Évesvíz-felhasználás (ezer m ³)	Egy lakosra jutó évesvíz-felhasználás (m ³)	Víz-hálózatba bekapcsolt lakások száma	Szennyvíz-hálózatba bekapcsolt lakások száma	Ivóvíz ára (euró/m ³)
Ausztria	Bécs	125 700	79	1,3
Belgium	Brüsszel	61 294	61	202 465	201 331	2,1
Bulgária	Szófia
Ciprus	Nicosia	31 066	..
Csehország	Prága
Dánia	Koppenhága	31 900	64	2,1
Észtország	Tallinn	22 043	56	157 500	155 000	1,2
Finnország	Helsinki	42 700	76	0,4
Franciaország	Párizs	212 896	98	..	1 284 475	2,3
Görögország	Athén	45 875	58	..	400 750	1,0
Hollandia	Amszterdam	379 358	1,7
Írország	Dublin
Lengyelország	Varsó	94 740	56	734 273	725 915	..
Lettország	Riga	73 503	100	0,4
Litvánia	Vilnius	33 450	61	215 307	214 830	0,5
Luxemburg	Luxembourg	8 500	102	27 156	..	1,5
Magyarország	Budapest	106 987	63	831 613	802 629	0,5
Málta	Valletta	15 700	..
Nagy-Britannia	London
Németország	Berlin	201 677	60	1 873 600	1 850 300	2,1
Olaszország	Róma	305 933	120	0,4
Portugália	Lisszabon	65 157	123	0,8
Románia	Bukarest	106 391	55
Spanyolország	Madrid	246 644	80	1 431 833	1 448 633	..
Svédország	Stockholm	413 406	413 406	0,4
Szlovákia	Pozsony	176 500	163 260	0,6
Szlovénia	Ljubljana	0,9

Megjegyzések

Az adatok forrása az EUROSTAT Urban Audit adatbázisa. Az adatszolgáltatás az 1999–2002., illetve a 2003–2006. évek valamelyikére történt. Budapest esetében 2001. és 2004. évekre, illetve a 2005. évi mikrocenzus adataira történt adatszolgáltatás.

Jelmagyarázat

- = A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- 0 = A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Németh Eszter főosztályvezető

További információ: Vida Judit

Telefon: (+36-1) 345-1293, e-mail: judit.vida@ksh.hu

[Információs szolgálat](#), telefon: (+36-1) 345-6789, fax: (+36-1) 345-6788